

Sosiaali- ja terveysministeriölle
Viite: VN 18098 2025

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Arene kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan uutta lakia lapsen erityisestä suojelusta, nykyisen lastensuojelulain kumoamista sekä muutoksia useisiin siihen liittyviin lakeihin. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää lastensuojelun sääntelyä, vahvistaa varhaista tukea, täsmentää sosiaalihuollon ja lastensuojelun välistä rajapintaa sekä siirtää palvelujärjestelmän painopistettä perustasolle.

Arene pitää esityksen tavoitteita pääosin oikeansuuntaisina. Lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikainen tuki, palvelujen selkeä työnjako ja raskaampien korjaavien palvelujen tarpeen vähentäminen ovat kannatettavia tavoitteita.

Uudistuksen onnistuminen ratkaistaan kuitenkin toimeenpanossa. Asiakkuuksien, tehtävien tai vastuiden uudelleenmäärittely ei vahvista palveluja, ellei samalla varmisteta riittävää henkilöstöä, osaamista, toimivia palveluketjuja ja lasten koulutuksellisten oikeuksien toteutumista.

Ammattikorkeakoulut ovat uudistuksen kannalta keskeisiä toimijoita. Ne kouluttavat suuren osan niistä sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, kasvatus-, nuoriso- ja turvallisuusalojen ammattilaisista, joiden osaamiseen lasten, nuorten ja perheiden palvelut nojaavat. Lisäksi ammattikorkeakoulut tekevät työelämälähtöistä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa yhdessä hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja muiden palvelujärjestelmän toimijoiden kanssa.

Lausunnon ydinkohdat

- Arene pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina, mutta uudistus ei saa jäädä hallinnolliseksi rajapintamuutokseksi. Toimeenpano edellyttää osaavaa henkilöstöä, riittäviä resursseja ja selkeitä palveluketjuja.
- Sosiaalihuoltolain ja lapsen erityistä suojelua koskevan lain rajapintaa on perusteltua selkeyttää, mutta lapsen tai perheen palvelutarve ei saa keventyä vain asiakkuuden hallinnollisen muutoksen vuoksi.
- Sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaaminen tulee tunnistaa nykyistä paremmin osana sosiaalityöntekijöiden työtä tukevaa moniammatillista palvelurakennetta.
- Sijaishuollossa ja laitoshoidossa on varmistettava, ettei henkilöstömitoituksen joustavoittaminen tai turvahenkilöiden käyttö johda hoito- ja kasvatushenkilöstön vähentämiseen tai osaamisvaatimusten madaltamiseen.
- Sijoitettujen ja jälkihuollossa olevien lasten ja nuorten koulutuspolut tulee turvata perusopetuksesta toiselle asteelle, TUVA-koulutukseen, korkeakoulutukseen, jatkuvaan oppimiseen ja työelämään.
- Esityksen vaikutusarviointia tulee täydentää koulutus-, osaamis-, henkilöstö-, harjoittelu-, opiskeluhoito- ja TKI-vaikutusten osalta.

- Uudistuksen toimeenpanoon tulee liittää valtakunnallinen osaamisen vahvistamisen kokonaisuus, jossa hyödynnetään ammattikorkeakoulujen perus- ja täydennyskoulutusta, erikoistumiskoulutuksia, YAMK-koulutusta sekä soveltavaa TKI-toimintaa.

Tiivistelmä

Arene pitää esitystä kokonaisuutena osittain kannatettavana. Sääntelyn selkeyttäminen ja varhaisen tuen vahvistaminen ovat perusteltuja tavoitteita. Samalla esitys jättää vielä avoimeksi, millä henkilöstöllä, osaamisella ja yhteistyörakenteilla tavoitteet toteutetaan hyvinvointialueilla, kunnissa, oppilaitoksissa ja sijaishuollon yksiköissä.

Jos osa nykyisistä lastensuojelun avohuollon tukitoimista siirtyy sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperhepalveluihin, perustason palvelujen on vahvistettava sisällöllisesti eikä vain hallinnollisesti. Muutoin riskinä on, että asiakkuus muuttuu, mutta lapsen tai perheen tosiasiallinen tuen tarve jää ennalleen tai jopa vaikeammin tunnistettavaksi.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsiin ja nuoriin, joilla on samanaikaisia mielenterveys- ja päihdehaasteita, neurokehityksellisiä tuen tarpeita, koulunkäynnin vaikeuksia, väkivallan kokemuksia, rikoksilla oireilua tai perheen kuormittumiseen liittyviä ongelmia. Näissä tilanteissa palvelun vaikuttavuus riippuu siitä, miten sosiaalihuolto, terveydenhuolto, kuntoutus, opiskeluhoito, koulutus ja nuorisotyö toimivat yhdessä.

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun rajapinta

Arene pitää nyt esitettyä rajapintaratkaisua tarkoituksenmukaisena, jos sen toimeenpanoon liitetään riittävä kansallinen ohjaus, resurssit ja vaikutusten seuranta. Rajapinnan selkeyttäminen voi parantaa palvelujärjestelmän ymmärrettävyyttä, mutta se ei saa madaltaa lapsen saaman tuen tasoa.

Rajapinnan toimivuutta tulee seurata valtakunnallisesti. Seurannan tulee kattaa ainakin asiakkuuksien siirtyminen, palvelujen saatavuus, kiireellisten sijoitusten kehitys, henkilöstön kuormitus, alueelliset erot sekä lasten ja perheiden kokemukset. Lisäksi on arvioitava, miten muutos vaikuttaa perustason palvelujen osaamistarpeisiin ja kykyyn vastata vaativiin tilanteisiin.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta rajapinnan muutos lisää tarvetta selkeälle työnjaolle. Sosionomien sekä terveys-, kuntoutus-, kasvatus-, nuoriso- ja turvallisuusalan ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaaminen tulee hyödyntää nykyistä järjestelmällisemmin perustason ja erityistason palvelujen yhdyspinoilla. Tämä ei poista sosiaalityöntekijöiden vastuuta vaativasta lastensuojelutyöstä, vaan vahvistaa sen tueksi rakentuvaa moniammatillista palvelukokonaisuutta.

Henkilöstö, osaaminen ja työnjako

Sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksen mahdollisen joustavoittamisen tulee olla rajattua ja tilapäistä. Sitä ei tule käyttää pysyvästä ratkaisuna henkilöstövajeeseen. Lastensuojelussa asiakasmitoitus on lapsen oikeusturvan, palvelun laadun ja työntekijöiden työkuorman kannalta keskeinen sääntelyelementti.

Sosiaalityöntekijän tehtävien selkeyttäminen on kannatettavaa siltä osin kuin työ kohdennetaan tehtäviin, joissa sosiaalityöntekijän erityinen osaaminen ja virkavastuu ovat välttämättömiä. Samalla on varmistettava, ettei tehtävien uudelleenmäärittely johda epäselvään vastuunjakoon. Jos tehtäviä siirryy muille ammattiryhmille tai palveluihin, tulee täsmentää, millaista osaamista tehtävät edellyttävät, kuka vastaa lapsista kokonaisvaltaisesti ja miten tiedonkulku turvataan.

Sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaamista voidaan hyödyntää nykyistä vahvemmin palveluohjauksessa, perhetyössä, jälkihuollossa, arjen toimintakyvyn tukemisessa, opiskeluhuollon yhdyspinnoilla ja koulutuspolkujen jatkuvuuden varmistamisessa. Tämä edellyttää selkeitä tehtävärajoja, täydennyskoulutusta ja hyvinvointialueiden, kuntien ja koulutuksen järjestäjien yhteisiä toimintamalleja.

Lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto ja turvallisuusosaaminen

Avohuollon ja varhaisemman tuen vahvistaminen on oikea tavoite. Tuki on vaikuttavinta silloin, kun se tavoittaa lapset, nuoret ja perheet ennen tilanteiden kriisiytymistä. Jos avohuollon palveluja siirtyy sosiaalihuollon palveluihin ilman perustason vahvistamista, muutos voi kuitenkin lisätä raskaampien palvelujen tarvetta.

Toimeenpanossa tulee varmistaa perhetyön, lapsiperhepalvelujen, mielenterveys- ja päihdetyön, neuropsykiatrisen tuen, kuntoutuksen ja koulutuspolkujen ohjauksen osaaminen. Ammattikorkeakoulujen koulutus-, täydennyskoulutus- ja TKI-rooli tulee hyödyntää tämän osaamispuhjan vahvistamisessa.

Arene pitää perusteltuna, että kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevaa sääntelyä täsmennetään. Valvonnassa tulee tarkastella henkilöstön määrän lisäksi henkilöstön osaamista, lasten koulunkäynnin jatkuvuutta, opiskeluhuollon toteutumista ja jatko-opintoihin ohjautumista.

Laitoshoidon henkilöstömitoituksen täsmentäminen on kannatettavaa, jos se selkeyttää vaatimuksia ja vahvistaa lasten turvallisuutta. Joustavoittaminen ei saa johtaa henkilöstön vähentämiseen tai osaamisvaatimusten madaltamiseen. Turvahenkilöitä koskevassa sääntelyssä on tärkeää, että tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä. Turvallisuusalan osaamisen lisäksi tarvitaan perehdytystä lapsen oikeuksiin, lastensuojelun erityispiirteisiin, nuorten kohtaamiseen, de-eskalaatioon, traumainformoituun työotteeseen, väkivallan ennaltaehkäisyyn ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Turvahenkilö ei saa korvata hoito- ja kasvatushenkilöstöä.

Koulutuspolut, TUVA-koulutus ja jälkihuolto

Sijoitettujen ja jälkihuollossa olevien lasten ja nuorten koulutuspolkujen turvaaminen on osa lastensuojelun vaikuttavuutta. Kodin ulkopuolinen sijoitus ei saa katkaista lapsen koulutuksellista jatkuvuutta. Palvelujen järjestämisessä ja valvonnassa tulee tarkastella koulunkäynnin, opiskeluhuollon, jatko-opintoihin ohjautumisen ja arjen toimintakyvyn tuen toteutumista.

Jälkihuolto on ratkaiseva vaihe nuoren kiinnittymisessä koulutukseen, työelämään ja itsenäiseen elämään. Sääntelyssä tulee varmistaa, ettei nuoren koulutuspolku katkea sijoituksen päättymiseen tai täysi-ikäistymiseen. Ohjausta toisen asteen opintoihin, korkeakouluopintoihin, jatkuvaan oppimiseen ja työelämään tulee vahvistaa.

Arene pitää lisärahoitusta TUVA-koulutuksen turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa kannatettavana ja tarpeellisenä. TUVA-koulutuksella on erityinen merkitys nuorille, joiden siirtymä perusopetuksesta toiselle asteelle on hauras. Rahoituksen tulee turvata koulukodeissa oleville nuorille tosiasiallinen mahdollisuus vahvistaa perustaitojaan ja siirtyä ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen tai myöhemmin korkeakoulutukseen.

Koulutukselliset oikeudet tulee nähdä osana lapsen suojelua. Sijoitus ei saa heikentää nuoren koulutusmahdollisuuksia, vaan sen tulee vahvistaa edellytyksiä kiinnittyä koulutukseen, yhteiskuntaan ja myöhemmin työelämään.

Vaikutusarviointi, toimeenpano ja ammattikorkeakoulujen TKI-rooli

Esitysluonnos antaa taloudellisista ja muista vaikutuksista vain osittaisen kuvan. Vaikutusarviointia tulee täydentää henkilöstön saatavuuden, osaamisen kehittämisen, täydennyskoulutuksen, harjoittelurakenteiden, opiskeluhoillon, koulutuspolkujen ja soveltavan TKI-toiminnan näkökulmasta.

Jos uudistus siirtää painopistettä sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperhepalveluihin, tulee arvioida, millaisia kustannuksia perustason palvelujen vahvistamisesta syntyy. Säästövaikutuksia ei tule arvioida irrallaan siitä, mitä palvelujen toteuttaminen käytännössä edellyttää. Koulutuksen ja osaamisen kustannukset ovat uudistuksen onnistumisen edellytys, eivät toimeenpanosta irrallinen lisämeno.

Arene esittää, että uudistuksen toimeenpanoon liitetään valtakunnallinen osaamisen vahvistamisen kokonaisuus. Sen tulee kattaa vähintään sosiaalihuollon ja lapsen erityisen suojelun rajapinta, sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulu taustaisten ammattilaisten työnjako, lasten ja nuorten mielenterveys-, päihde- ja neuropsykiatrisen tuen osaaminen, opiskeluhoillon ja lastensuojelun yhteistyö, sijaishuollon turvallinen toimintakulttuuri, koulutuspolut sekä jälkihuollon yhteys koulutukseen ja työelämään.

Ammattikorkeakoulut tulee ottaa mukaan kehittämään ja arvioimaan uudistuksen toimeenpanoa yhdessä hyvinvointialueiden, kuntien, koulutuksen järjestäjien, järjestöjen ja valtionhallinnon kanssa. ammattikorkeakoulujen rooli on erityisen tärkeä täydennyskoulutuksessa, erikoistumiskoulutuksissa, YAMK-koulutuksessa sekä työelämälähtöisessä soveltavassa TKI-toiminnassa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta

puheenjohtaja

Anna Välimaa

va. toiminnanjohtaja